

Aan de commissie
Zorg, Welzijn, Cultuur en Sport

Beste commissieleden,

Per 1 maart 2023 is een aantal wijzigingen in het tariefstelsel van de Rotterdampas ingegaan. Ik heb u toegezegd om de effecten hiervan over de periode pasjaar 2023 te evalueren (23bb001208). In deze brief vindt u deze evaluatie.

Samenvatting

Het tariefstelsel is per 1 maart 2023 op vier punten gewijzigd. Deze wijzigingen hadden zowel positieve als negatieve effecten, die per doelgroep verschillen. Deze zijn weergegeven in onderstaande tabel 1.

<i>Wijziging</i>	<i>Effect</i>	<i>Toelichting</i>
1. De inkomensnorm voor het laag-tarief van € 5,- wordt verhoogd tot 130% (was 120%)	Positief	Doordat de norm is verhoogd, konden meer inwoners in aanmerking komen voor het laagtarief. Dit heeft vooral positief uitgekapt in de doelgroep van 65 jaar en ouder: hier steeg het aantal passen met 1.872 in 2023 t.o.v. 2022. (Zie ook tabel 4).
2. Het midden-tarief van € 32,50 voor inkomens tussen 130% en 150% wordt toegevoegd	Positief	In 2023 zijn 1.728 passen met een midden-tarief aan gezinnen en ouderen verkocht. Door inflatiecorrectie op lonen zijn veel inkomens gestegen en dreigde een grote groep gezinnen niet meer in aanmerking te komen voor het laagtarief. Voor deze inwoners is het standaard tarief vaak te duur, waardoor zij tussen wal en schip dreigden te vallen. (Zie ook tabel 3).
3. Het standaardtarief wordt verhoogd naar € 65,- (kinder- en studenttarief naar € 20,-)	Neutraal	Op zichzelf is een prijsstijging voor de betrokkenen niet positief. Maar omdat er geen klachten over deze stijging zijn ontvangen en het aantal verkochte passen is toegenomen, is een voorlopige conclusie dat het stijgen van de prijzen in deze categorie geen negatieve effecten heeft gehad.
4. Het aparte tarief voor 65+ers wordt afgeschaft	Zowel negatief als positief	Deze wijziging heeft de meeste aandacht gekregen, vanwege het negatieve effect op de inwoners van 65 jaar en ouder. In totaal hebben 28% minder ouderen in 2023 de pas gekocht/verlengd (zie tabel 4). Positieve effecten zijn er ook: dat het tariefstelsel volledig inkomensafhankelijk is geworden, kan op brede waardering onder inwoners en ondernemers rekenen. En positief is dat er financiële ruimte voor wijziging 1 en 2 kwam waardoor het laag-

			tarief kon worden verruimd en het midden tarief is toegevoegd.
--	--	--	--

Tabel 1. De effecten van de vier wijzigingen in het tariefstelsel in het 1^e pasjaar na invoering

Conclusie

Voor een goede evaluatie is een periode van 1 pasjaar te kort. Er zijn immers nog veel inwoners met een middeninkomen die nog niet op de hoogte zijn van het nieuwe midden tarief. Omdat zij nu geen Rotterdampas hebben, kunnen wij hen met onze communicatiemiddelen lastig en alleen indirect bereiken. Ook bij de doelgroep ouderen zijn er nog steeds ouderen die niet weten dat zij mogelijk in aanmerking komen voor een laag- of middentarief en/of niet weten hoe zij de inkomenstoets moeten doen. Daardoor hebben zij mogelijk van aanschaf afgezien. Doordat de informatie de komende jaren beide groepen meer zal bereiken, kan het aantal passen in het laag- en middentarief nog flink groeien.

Daarnaast was ook een aantal ouderen teleurgesteld dat zij de pas niet meer met korting konden kopen of verlengen, en zij hebben wellicht daarom in 2023 geen Rotterdampas aangeschaft.

Gelukkig zien we in de eerste maanden van pasjaar 2024 dat een deel van deze groep (na 1 jaar gestopt te zijn) nu weer een Rotterdampas koopt. Vaak nu voor het standaardtarief, met als reden dat de kortingen zo hoog zijn dat ze de aanschafprijs er makkelijk uit halen.

Deze tendens wordt bevestigd door eerdere ervaringen in de omliggende gemeenten met het afschaffen van het ouderenttarief. Ook daar leidde dit in het 1^e jaar tot teleurgestelde reacties, maar uiteindelijk maakten de meeste inwoners zelf de rekensom of de aanschaf van een Rotterdampas voldoende korting oplevert en kochten zij een jaar later de pas opnieuw.

Verder is nog van belang te vermelden dat veel partners (de ondernemers die de kortingsactie aanbieden) aangaven dat zij een tariefmodel op basis van inkomen veel eerlijker vinden. Het draagvlak voor een korting op basis van leeftijd bleek al langere tijd verdwenen.

Geconcludeerd kan worden dat de doelstelling van de wijzigingen van het tariefstelsel, een bijdrage leveren aan de lastenverlichting van de lagere en middeninkomens, is gerealiseerd en structureel zal blijven bijdragen aan een eerlijker en toekomstbestendig tariefmodel met voldoende draagvlak bij ondernemers.

Ambtelijk advies

Aangezien de tariefswijziging de doelstelling heeft bereikt en draagvlak bij ondernemers een belangrijke pijler onder het succes van de Rotterdampas is, adviseer ik u om dit tariefmodel ook in de komende jaren te hanteren en definitief te verklaren.

Toelichting

De aanleiding voor de wijzigingen in het tariefmodel van de Rotterdampas waren de stijgende kosten op het gebied van energie, vervoer en boodschappen. Hierdoor staat in veel huishoudens de financiële ruimte voor ontspanning en genieten momenteel extra onder druk. Vooral voor de (lage) middeninkomens dreigt het Rotterdamse aanbod op het gebied van cultuur, sport en recreatie te duur te worden. De Rotterdampas maakt het mogelijk om hier gratis of met korting van te genieten, maar voor middeninkomens was de aanschaf van deze kortingspas te hoog. Juist in deze gezinnen wordt veelal op leuke uitjes bezuinigd, waardoor deze groep tussen wal en schip viel. Door de wijzigingen in het tariefmodel is het voor hen nu ook mogelijk de pas met korting aan te schaffen en te genieten van leuke en ontspannende activiteiten.

1. Vier wijzigingen tariefmodel Rotterdampas

Per 1 maart 2023 is het tariefmodel van Rotterdampas op 4 punten gewijzigd, te weten:

- De inkomensnorm voor het laag-tarief van € 5,- wordt verhoogd tot 130% (was 120%)
- Het midden-tarief van € 32,50 voor inkomens tussen 130% en 150% wordt toegevoegd
- Het standaardtarief wordt verhoogd naar € 65,- (kinder- en studenttarief naar € 20,-)
- Het aparte tarief voor 65+ers wordt afgeschaft

Vanaf 1-3-2023 geldt het volgende tariefmodel met 3 inkomensafhankelijke categorieën:

Categorie	Laag	Tussen	Standaard
	< 130%	130 - 150%	> 150%
Volwassene	€ 5,00	€ 32,50	€ 65,00
Kind < 18 jaar	€ 0,00	€ 10,00	€ 20,00

Tabel 2. Tariefmodel Rotterdampas 2023 (voor studenten vervalt de inkomenseis, zij betalen het standaard kind-tarief)

2. Meetbare effecten

In deze notitie worden allereerst de meetbare effecten aan de hand van de verkoopcijfers geanalyseerd. Daarbij bekijken we de totale verkoop aan alle inwoners van Rotterdam en zoomen daarna in op de verkoop aan 65+ers. De verkoop start ieder jaar op 1 februari, de pas wordt actief op 1 maart en is geldig tot 1 maart van het daaropvolgende jaar.

2.1 Het meetbare effect op alle inwoners in Rotterdam

Hieronder vergelijken we het aantal verkochte passen in pasjaar 2023 met de verkoop in pasjaar 2022 (zie tabel 3) aan de inwoners van Rotterdam en zien dat:

- **Laag-tarief:** in deze categorie is de verkoop aan alle pashouders nagenoeg gelijk gebleven. Een verklaring hiervan is dat veel inkomens een inflatie-looncorrectie hebben gekregen waardoor zij meer zijn gaan verdienen en door de krappe arbeidsmarkt is het aantal inwoners met een uitkering lager. Daardoor komen minder mensen van 65 jaar en jonger in aanmerking voor dit tarief. Tegelijkertijd zijn onder 65+ers juist meer passen in deze categorie verkocht (zie tabel 4) waardoor het totaal aantal passen nagenoeg gelijk is gebleven.
- **Midden-tarief:** voor de inwoners waarvan het inkomen is gestegen (of die altijd al boven de norm van het laag-tarief was) is het nieuwe midden-tarief een uitkomst: al 1.728 inwoners hebben de pas voor het nieuwe midden tarief gekocht;
- **Standaard-tarief:** deze categorie is flink gestegen, voornamelijk doordat veel ouderen de Rotterdampas (na afschaffing van het 65+ tarief) gekocht hebben voor het standaardtarief.
- **Totaal:** in 2023 zijn 8.058 passen minder verkocht aan inwoners in Rotterdam (een daling van 5% t.o.v. pasjaar 2022), waarbij het afschaffen van het 65+ tarief de belangrijkste oorzaak is.

VERKOOP inwoners ROTTERDAM pasjaar 2022 vs. 2023 (alle leeftijden)				
Aantal passen verkocht	2022	2023	Verschil 2023 t.o.v. 2022	Procentueel 2023 t.o.v. 2022
Verkoopperiode				
Categorie				
Laag tarief	71.930	71.869	61	100%
Middentarief	0	1.728	1.728	Nieuw
Standaard tarief	63.434	73.576	10.142	116%
65+ tarief	20.866	0	-20.371	
Student tarief	8.852	9.234	382	104%
Totaal aantal passen	165.082	156.407	-8.058	95%

Tabel 3. Verkoopcijfers voor alle inwoners van Rotterdam per categorie in pasjaar 2023 vergeleken met pasjaar 2022

2.2 Het meetbare effect op inwoners van 65 jaar en ouder in Rotterdam

De effecten op de verkoop aan inwoners in Rotterdam van 65 jaar en ouder is in tabel 4 hieronder te zien. Vergeleken is de verkoop in pasjaar 2023 met de verkoop in pasjaar 2022; hieruit blijkt het volgende:

- **Laag-tarief:** ca. 11% meer ouderen hebben de Rotterdampas voor het laag-tarief gekocht t.o.v. 2022. Doordat de inkomensnorm is verhoogd, komen meer ouderen in aanmerking voor het laagtarief. 18.352 ouderen hebben de (voor hen eenmalige) inkomensstoets gedaan (in 2023 of al eerder).
- **Midden-tarief:** in deze nieuwe categorie zijn al 737 passen aan ouderen verkocht. Zij hebben allemaal de inkomensstoets gedaan: online of bij een van de fysieke verkooppunten.
- **Standaard-tarief:** in deze categorie is de grootste stijging te zien doordat veel 65+ers de pas voor het standaardtarief hebben gekocht: 8.832 ouderen in 2023 t.o.v. 1.330 ouderen in 2022. Een verklaring is dat zij een inkomen (uit pensioen) ontvangen waarmee zij in deze categorie vallen. Daarnaast zijn er nog ouderen die de inkomensstoets niet hebben gedaan, mogelijk uit onwetendheid.
- **Totaal:** in 2023 zijn 10.760 minder passen verkocht aan inwoners van 65 jaar en ouder in Rotterdam (een daling van 28% t.o.v. pasjaar 2022), voornamelijk vanwege het afschaffen van het 65+ tarief.

VERKOOP inwoners ROTTERDAM pasjaar 2022 vs. 2023 (alleen 65+ers)				
Aantal passen verkocht	2022	2023	Absoluut verschil	Procentueel verschil
Verkoopperiode				
Categorie				
Laag tarief	16.480	18.352	1.872	111%
Midden tarief	0	737	737	Nieuw
Standaardtarief	1.330	8.832	7.502	664%
65+ tarief	20.871	0	-20.871	0%
Totaal aantal passen	38.681	27.921	-10.760	72%

Tabel 4. Aantal verkochte passen aan inwoners van Rotterdam van 65 jaar en ouder in pasjaar 2023 vergeleken met pasjaar 2022.

2.3 Voorzichtig herstel na 1 jaar

Ondertussen zijn de verkoopcijfers van de eerste maanden van pasjaar 2024 bekend, en daaruit wordt een voorzichtig herstel zichtbaar. Van de inwoners in Rotterdam, die ouder zijn dan 65 jaar, zijn er al bijna 1.000 passen meer verkocht in dezelfde periode (feb t/m juni) in 2024 ten opzichte van dezelfde periode in 2023.

Nadat in pasjaar 2023 een kwart van de ouderen de Rotterdampas niet heeft gekocht, is in de eerste maanden van pasjaar 2024 een voorzichtig herstel van de verkoop aan deze doelgroep te zien.

In de omliggende gemeenten, die eerder ook een apart ouderentariaf hadden en dit al jaren geleden hebben afgeschaft, verliep de verkoop vergelijkbaar: na een verkoopdip door de afschaffing trok na 1 jaar de verkoop in deze doelgroep weer aan, eerst langzaam en later meer.

VERKOOP inwoners ROTTERDAM 1 ^e periode pasjaar 2023 vs. 2024 (alleen 65+ers)			
	Periode februari t/m juni		Stijging aantal pashouders (ouder dan 65 jaar)
	2023	2024	
Totaal aantal passen verkocht	26.816	27.794	978

Tabel 5. Aantal verkochte passen aan inwoners van Rotterdam van 65 jaar en ouder in de periode feb t/m juni van pasjaar 2024 vergeleken met de periode feb t/m juni in pasjaar 2023.

3. Overige reacties

Naast de meetbare verkoopcijfers zijn ook niet-kwantificeerbare reacties meegenomen in deze evaluatie. De pashouders werden via een persoonlijke brief op de hoogte gesteld van de tariefswijziging, 1 maand voor de ingangsdatum van het nieuwe pasjaar op 1 maart 2023. Belangrijk om op te merken: de Rotterdampas is geen abonnement is en verloopt automatisch.

3.1 Reacties van inwoners van Rotterdam:

- Negatieve reacties: aan de balie, via telefoon, mail, brieven en op social media kwamen meerdere uitingen van ongenoegen binnen. Men was het oneens met de afschaffing van het aparte ouderentariaf, vaak gevoed door de angst dat ook andere voordelen die op basis van leeftijd worden toegekend, zoals het gratis OV, zullen verdwijnen. Bij de officiële klachtenafdeling zijn in totaal 14 klachten hierover behandeld. Er zijn geen klachten ingediend over de prijsverhoging van het standaardtarief, het kindertarief en het studententariaf. Alle negatieve reacties betroffen wijziging 4 (afschaffing van het 65+ tarief).
- Positieve reacties: via diezelfde kanalen kwamen ook meerdere positieve reacties binnen. Deze betroffen alle wijzigingen, en met name de verruiming van de inkomensnorm voor laagtarief en het nieuwe midden tarief waarbij men aangaf blij te zijn dat de pas voor hen goedkoper is dan voorheen. Ook voor veel 65+ers werd de pas goedkoper omdat zij door de verhoging van de inkomensnorm nu in het laagtarief vallen. Daarnaast werd een gestegen solidariteitsgevoel genoemd (juist ook door ouderen). Men gaf aan geen problemen te hebben met het betalen van het standaardtarief omdat men “betalen naar draagkracht” eerlijker vindt en zo stadgenoten die het meer nodig hebben ook kunnen genieten. Veel pashouders met het standaardtarief zijn blij dat er überhaupt een kortingspas-voor-iedereen is, zo kunnen ook niet-minima van veel gratis acties gebruik maken. Kortings op leuke uitjes is in de andere drie grote steden voorbehouden aan minima, terwijl in Rotterdam *iedereen* van flinke kortingen kan genieten. Een kortingspas die iedereen laat genieten, daarop zijn Rotterdammers trots!

3.2 Reacties van ondernemers

De Rotterdampas is gebaseerd op twee pijlers: aan de ene kant de *pashouders* die profiteren van hoge kortingen en gratis acties, en aan de andere kant de vele *ondernemers* die deze kortingsacties aanbieden. Het merendeel van deze (vaak lokale) ondernemers ontvangt daar geen compensatie of vergoeding voor.

Voldoende breed aanbod is noodzakelijk zodat inwoners een aanschaf van de Rotterdampas het geld waard vinden. Deelname van lokale ondernemers is dan ook essentieel en hun mening over de Rotterdampas bepaalt mede hun bereidheid om een kortingsactie in te dienen. Vanuit de ondernemers kwam als reactie dat zij blij zijn met de wijzigingen van het tariefmodel omdat dit model “eerlijker” is nu er geen onderscheid op leeftijd meer gemaakt wordt. Ondernemers willen graag Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, en zien daarvoor de Rotterdampas als een instrument dat gelijke kansen op participatie biedt.

3.3 Reacties van omliggende gemeenten

Opvallend waren de reacties uit de regio-gemeenten, zoals Capelle aan den IJssel en Vlaardingen. In 12 omliggende gemeenten is de Rotterdampas ook te koop en tot enkele jaren geleden gold in enkele daarvan ook het aparte ouderen-tarief. Deze gemeenten gaven aan dat hun ervaring na afschaffing van dit 65+ tarief vergelijkbaar is geweest. Vooral in het 1^e jaar werden teleurgestelde reacties van ouderen ontvangen en was er een afname in de verkoop. Maar in het 2^e jaar na de afschaffing kwamen veel ouderen weer terug om een Rotterdampas voor het standaardtarief aan te schaffen. De meeste ouderen gaven aan dat zij in dat jaar hadden ervaren dat de kortingen die zij met de Rotterdampas kunnen krijgen nog steeds de aanschafprijs overstijgen. Daarnaast waarderen omliggende gemeenten vooral dat het tariefmodel van de Rotterdampas in de gehele regio nu overal gebaseerd is op dezelfde criteria.

4. Extra aandacht voor het gevolg voor ouderen

Omdat het afschaffen van het aparte 65+-tarief vooral op een deel van de oudere inwoners een impact heeft, is door de Rotterdampas op meerdere manieren extra service voor deze groep georganiseerd, waaronder:

- a) Een persoonlijke brief met speciale versie voor de 65+ers: Alle pashouders zijn via een persoonlijke brief geïnformeerd over de tariefswijziging. Daarin stond vermeld waar men persoonlijke ondersteuning kan krijgen, zowel telefonisch als bij de vijf verkooppunten. In de speciale brief aan de 65+ers is extra informatie verstrekt om zo goed mogelijk toe te lichten waarom de tarieven gewijzigd zijn en een uitleg hoe en waar men de inkomenstoets kan (laten) doen.
- b) Extra servicemedewerkers: Vanaf 1 februari 2023 stond extra personeel op de 5 verkooppunten en bij de centrale Servicedesk klaar om burgers met vragen over het tarief te helpen. De telefonisten van 14010 zijn vooraf extra getraind en een direct doorkiesnummer voor inwoners was beschikbaar.
- c) Informatiebijeenkomsten bij ouderen: Het team Rotterdampas heeft diverse ouderen-huizen bezocht, met informatie-stands op evenementen voor ouderen in de wijken gestaan en via welzijnsorganisaties ouderen op laten halen voor aparte informatie- en verkoopochtenden in de Rotterdampas-winkel waardoor ouderen persoonlijk geholpen konden worden met de inkomenstoets en de aankoop.
- d) Reken-tools: Op de website is een rekentool beschikbaar waarmee inwoners aan de hand van een paar vragen snel het tarief kunnen bepalen waarvoor zij in aanmerking kunnen komen. Ook is voor elke pashouder (in de persoonlijke omgeving MijnPas) een overzicht beschikbaar met daarop de besparingen die met de pas gedaan zijn. Zo is het voor pashouders makkelijker te bepalen of aanschaf/verlengen interessant is, en daarom zijn deze tools in 2023 extra onder de aandacht gebracht. Ook is de webshop op de website direct aangepast na berichten dat ouderen hier minder goed uit de voeten konden.
- e) Het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO): De vrijwilligers van het IDO zijn op de vele bibliotheek-locaties in Rotterdam aanwezig om burgers te helpen met digitale aanvragen. Zij zijn getraind om hulp en ondersteuning te bieden bij de aanvraag en gebruik van een Rotterdampas. Vooral ouderen weten dit steunpunt te vinden en worden hier geholpen met het aanvragen en gebruik van de Rotterdampas.
- f) Een éénmalige inkomenstoets voor ouderen: Om ouderen te ontzien hoeft men slechts eenmaal de inkomenstoets te doen om in aanmerking te komen voor het laag of midden tarief, en dus niet meer jaarlijks langs te komen of online gegevens aan te leveren. Als eenmaal het tarief is vastgesteld, dan ontvangt men vanaf de pensioengerechtigde leeftijd voortaan ieder jaar een verlengbrief met hetzelfde tarief. Met de instructie voor bankoverschrijving of via de QR-code kan men dan eenvoudig verlengen. Ook staat dit tarief online in de webshop klaar (via het MijnPas-account). Uiteraard kan men er ook voor kiezen langs te komen bij één van de balies om de pas te verlengen. Hier hoeft men dan geen inkomensgegevens meer te tonen.

Ik hoop u met bovenstaande informatie voldoende te hebben geïnformeerd en stel voor om hiermee toezegging (23bb001208) als afgedaan te beschouwen.

Met vriendelijke groet,

Said Kasmi
Wethouder Onderwijs, Cultuur, Evenementen